

“पयस्मृत्यं भित्तुद्या खेहात् प्रत्युपकारतः । स्त्री-
युक्तातुयहार्थं दत्तं दानविदो विदुः । अदत्तन्तु भय-
क्रोधशोकवेगवर्जान्विते । तथोत्कीर्णपरिहामव्यत्यास
च नयोगतः । बालमृदास्तन्नात्तमजोन्मत्तापवर्जितम् ।
कर्त्ता ममेदं कर्मेति प्रतिबोभेच्छया च यत् । अपात्रे
पात्रमित्युक्ते कार्ये वा धर्मसंज्ञिते । यदत्तं स्यादवि-
द्यानाददत्तमिति तत् स्मृतम्”मितां अदत्तयद्दे दगम् ।
वृद्धामांस न० वृद्धामूतं मांसम् शा०क० । देवाद्यानुद्देशेन
हतपशूनां भावे ।

वृद्ध न० वृद्ध-कृ० । १ शैलजनामगन्धर्व्ये अमरः । २ वृद्धदारके
वृद्धे पु० राजनि० । ३ वृद्धियुक्ते लि० । ४ गतयोवने वृद्धा-
वस्थापुक्ते । बाल्यादियःकालमेदव भावप्र० उक्तो यथा
“बाल्यादेरवधिमाह नृपुतः “वयस्तु त्रिविधं बाल्यं
मध्यमं बाल्यं तथा । जनघोडयवर्षस्तु नरो बालो
निगद्यते । त्रिविधः सोऽपि दुग्धाशो दुग्धान्नाशो तथाक्ष-
भुक् । दुग्धाशो वर्षपर्यन्तं दुग्धान्नाशो शरद्वयम् । तद-
न्तरं स्यादन्नाशो एवं बालस्त्रिया मतः । मध्ये मोडुय-
वप्रभोमेध्यमः कथितो वृषेः । चतुर्थो मध्यमं प्राहुर्षुवा
दाक्षिण्यतो मतः । अत्यारिण्यत् समा वायत्तिषो दीर्घादि-
पुरितः । ततः क्रमेण क्षीणः स्याद् यावद् भवति स-
प्रति” । मोक्षादीत्यादिगन्धेन रसादिष्वर्थातिन्द्रिय-
बन्धोत्थाहा उच्यन्ते । क्षीणः स्वधातिन्द्रियबन्धोत्-
थाहेर्हीनः “ततस्तु सप्रतेरुद्धं” क्षीणधातुरथा-
दिषः । क्षीयनात्तेन्द्रियबन्धः क्षीणरेता दिने दिने ।
बलोपहितसाधित्युक्तः कर्मेतु बाल्यमः । कासत्रासा-
दिभिः क्लिप्तो वृद्धो भवति भानवः । बाल्ये विवर्जिते
क्षेत्रा पित्रं स्यान्मध्यमेऽधिकम् । बाल्ये वृद्धते वायु-
विषाणैतदुपक्रमेत्” । उपक्रमेत् चिकित्सेत् । तन्ना-
लरे व “वयद्विष्वविर्मेधा तगृहटिः शुक्रविक्रमो ।
बुद्धिः कर्मेन्द्रियं चतो जोषितं दयतो सुषेत्” ।
१ पण्डिते पु० मेदि० ।

वृद्धकाक पु० कर्म० । श्लेषकावो हेमच० ।

वृद्धगङ्गा स्त्री कर्म० । नदीभेदे “अस्मि नाटकशैले वृद्धो-
मानससद्विभम् । यत्तु सार्द्धं गेदपुत्रः जनक्रोडां
यदा हरः । जहने नरयातून् ! खर्षपुङ्गवोभिते ।
तस्य पञ्चान्ध्रपूर्वभागेभ्यश्च सरिच्चयम् । अस्तीर्षं
प्रयात्येव दक्षिणं वागरं प्रति । तस्य पश्चिमभागे
वृद्धो दिक्वरिकाङ्गा । दिग्गजाः क्षेत्रसंजाताः

तेन दिक्वरिका कृता । मध्यभागात् सृता या तु
शङ्करेणावतारिता । वृद्धगङ्गाङ्गा या तु गङ्गो-
पकदायनी । या निःसृता पूर्वभागात् तस्याहिरिरान्
नदी । खर्षपोवेति विख्याता सा गङ्गासदृशी फवे
कालिकापु० ८२४० ।

वृद्धदारक पु० वृद्धं दारयति वृ-णिच्-एवुक् । वीरताङ्गये
अण् । वृद्धदार तत्रार्थे राजवल्गुमः । “रषायनो वृद्ध-
दारः शोषयतामवातजित्” ।

वृद्धदार न० वृद्धं दारयति वृ-णिच्-अण् । वृद्धदारकवृत्ते रा-
जनि० “वृद्धावृद्धं गौल्यं पिबिष्वं कफवाततुत् । वल्यं
काशाममेदोन्नं द्वितीयं स्रस्त्रयीदम्” राजनि० [अमसः ।
वृद्धनाभि लि० वृद्धा नाभिरस्य । (गाँड) वृद्धाभियुक्तं
वृद्धप्रपितामह पु० वृद्धः प्रपितामहात् राज० । प्रपिता-
महजनके । [महस्य पितरि ।

वृद्धप्रमातामह पु० वृद्धः प्रमातामहात् राज० । प्रमाता-
वृद्धवला स्त्री वृद्धं वलं यस्याः पु० । महासमङ्गावाक्
राजनि० । तस्यावलवृद्धिक्त्वात्तत्तात्वम् ।

वृद्धविभीतक पु० वृद्धः विभीतक इव । आच तके मृष्टमा-
वृद्धवस् पु० वृद्धेभ्यः शृणोति नृ-यसुत्, वृद्धे पु० अदो यथा
यस्येति वा । इन्द्रे अमरः । [हारा०

वृद्धसूत्रक न० कर्म० संज्ञायाम् कन् । इन्द्रकृते (वृद्धसूत्रता)
वृद्धा स्त्री वृद्ध-कृ० । गतयोवनायां स्त्रियाम् । २४६
गन्ध० । ३ महात्रावणिकायां राजनि० ।

स्त्रीणां पयःकावविभागो यथा

“बामोऽङ्गः दुर्भवहास्य, तरुणी त्रिंशता मता । पञ्च
पञ्चाशतः प्रोडा वृद्धा भवति तत्परम्” इति कालि-
दासः । “वापेति मोयते नारो यावद्वर्षाणि षोडश ।
ततस्तु तरुणी ज्ञेया दाक्षिण्यद्वारावधि । तद्वृद्धमधि-
रुढा स्यात् पञ्चाशद्वारावधि । वृद्धा तत्परतो ज्ञेया
सुरतोऽस्त्वर्जिता” भावप्र० । तस्याः सम्भोगे दोषो यथा
“वाक्का तु पाण्डा प्रोक्ता युवती पाण्डारिणी । प्रोडा
करोति वृद्धं वृद्धा मरणवादिषेत् । निदाघशरदा-
वर्षा प्रोडा मर्वचलनयोः । कृमन्ते शिशिरे योग्या
न वृद्धा कापि गच्छते । नावाक् तु षोडशादपरि सप्रत्याः
परतो न च । आयुष्कापो नरः स्त्रीभिः संभोगं कर्तु-
मर्हति । पञ्चपञ्चाशतो नारो सप्तपञ्चतकः पुमान् ।
द्वावेतो न प्रसूयेते प्रसूयेते विषयं यम्” राजवल्गुमः ।
“शुक्लं मांसं स्त्रियो वृद्धा बालार्कस्तद्वयं दधि । प्रभाते